

Alþingi

ÁSATRÚARFÉLAGIÐ

Erindi nr. Þ 121/1226

komudagur 26/3 1997

ATHUGASEMDIR VIÐ FRUMVARP TIL LAGA UM STÖÐU OG STARFSHÆTTI ÞJÓÐKIRKJUNNAR.

Yfirleitt kjósa ásatrúarmenn að skipta sér ekki af málefnum kirkjunnar en hér verður því ekki komist hjá því að gera nokkrar athugasemdir. Fyrst ber þess að geta að nefnd sú sem frumvarpið semur er skipuð af kirkjuþingi þannig að kirkjan er í raun að semja frumvarp til að styrkja sjálfa sig í sessi. Þetta kemur berlega kemur í ljós við yfirlestur frumvarpsins. Í öðru lagi fjallar stór hluti frumvarpsins um innri mál kirkjunnar svo sem biskupskosningu, prestastefnu, prófastsdæmi og siðferði presta. Hin nýja þjóðkirkja sem hér er boðuð, á að vera sjálfstætt trúfélag, samkv. 1. gr. frumvarpsins, en biður jafnframt Alþingi að setja sér lög og reglur. Þetta getur alls ekki farið saman.

Í því frumvarpi sem hér um ræðir er gert ráð fyrir því að viðhalda öllum þeim ójöfnuði sem nú er á milli trúflokka í landinu og hnykkja þó heldur á ef eitthvað er. Það að taka þjóðkirkjuna eitt sjálfstæðra trúfélaga, svo notað sé orðalag 1. gr., og skylda ríkið til að veita "árlegt framlag sem miðast við að það nægi til reksturs hennar" fær með engu móti staðist 65. grein stjórnarskrárinnar. Það verður reyndar að teljast nokkuð ljóst að fyrsta grein frumvarpsins er ekki heldur í samræmi við 62. gr. stjórnarskrárinnar. Annað hvort verður að breyta þessu ákvæði eða þá hreinlega stjórnarskránni, en þessari grein hennar má breyta með lögum.

Grundvöllur þessarar lagasetningar eru drög að samkomulagi milli íslenska ríkisins og þjóðkirkjunnar um yfirfærslu kirkjujarða til ríkisins. Reyndar hefur ríkið greitt prestum laun í tæp níutíu ár, með tilvísun í slíkt samkomulag, sem nú á að skjalfesta, betra seint en aldrei. Samkvæmt samkomulagsdrögum og frumvarpinu, 61. gr., "standi ríkið skil á launum biskups Íslands, vígslubiskupa, 138 starfandi presta og prófesta þjóðkirkjunnar og 18 starfsmanna biskupsstofu", auk einna launa í kristnisjóð, í viðbót við þau 11 prestlaun, er þangað renna nú samkv. því sem næst verður komist. Samtals gera þetta því 171 árslau, en prestaköll á landinu öllu eru 114,5 samkv. heimildum hagstofunnar. Kirkjujörðunum er ætlað að standa undir þeim nær 450.000.000 króna sem þarna er um að ræða.

Eignarhald á kirkjujörðum mun vera nokkuð á reiki. Tilheyra þær hverri kirkju fyrir sig eða söfnuðunum eða prestakallinu? (sbr. bréf biskups til Alþingis 15-1-1907). Eitt mun vera nokkuð ljóst þær tilheyra ekki kirkjunni, sem stofnun. Ríkisvaldinu er að sjálfsögðu heimilt að taka sér kirkjujarðir, svo sem aðrar eignir manna, ef almannaheill krefst, enda komi fullar bætur fyrir.

Hvernig talan ein og hálf laun á hvert prestakall er fundin væri reyndar áhugavert að vita. Reyndar mun vera nær ómögulegt að meta verðmæti þeirra kirkjujarða sem ríkið tók sér 1907 þar sem mörgum þeim verðmætustu þeirra hefur verið úthlutað til bæjarfélaga og annarra opinberra og hálfopinberra aðila og þá oft án þess að greiðsla kæmi fyrir, að því að best verður séð. Hér er ekki sett út á framkvæmdina sem slíka, heldur það, að einungis eitt trúfélag nýtur teknanna af þeim jörðum sem gefnar voru til guðshúsa og prestlauna í gegnum tíðina.

Við landnám voru flestir Íslingar heiðnir (Ásatrúar), en þó nokkrir kristnir þó ekki héldist það vel í ættum. Síðan höfum við verið kaþólskir, þar næst lúterskir og nú segja sumir að við séum komnir í biskupakirkjuna ensku. Er ekkert af þessu selt dýrara en keypt var. Heiðnir menn gáfu jarðir til hofs og enn í dag eru jarðir nefndar Hof eða Hofstaðir um eða yfir 30 talsins. Þessar jarðir urðu síðan nær örugglega kaþólskar kirkju- eða klausturjarðir, margar hverjar. Konungurinn tók sér klausturjarðirnar 1541 en Hinir evangelísk lútersku söfnuðir tóku við eignum hinna kaþólsku söfnuða, enda fylgdu sóknarmenn með í kaupunum þannig að eignirnar voru áfram á sömu hendi.

Íslendingar öðluðust trúfrelsi á ný, með hinni nýju stjórnarskrá 1874. Síðan hafa u.þ.b. 10% okkar kosið sér annan trúarvettvang en hina "sibreytilegu ríkiskirkju". Þegar haft er í huga hvernig trúarhreyfingar landsmanna, undanfarin rúm ellefu hundruð ár, hafa "eignast" þær jarðir sem þetta lagafrumvarp fjallar um er vandséð að ríkisvaldið geti tekið þær og afhent tekjurnar af þeim, og gott betur, einu trúfélagi, þótt þjóðkirkja kallist.

Aðeins ein réttlát leið er fær í þessu máli og er hún sú að sóknargjöld til þjóðkirkjunnar séu leiðrétt þannig að þau standi undir útgjöldum. Aðrir söfnuðir fái greidda sömu krónutölu á hvern félag 16 ára og eldri. Þannig getur alþingi uppfyllt allan VI kafla stjórnarskrárinnar og 65. greinina sömuleiðis.

Hjálagt eru athugasemdir og hugleiðingar um þær greinar frumvarps þessa, sem við teljum við hæfi að láta skoðanir í ljós um.

Reykjavík 2. apríl 1997

Jörmundur Ingi
allsherjargoði

Fylgiskjal

með athugasemdum við Frumvarp til laga
um stöðu og starfshætti þjóðkirkjunnar.

Hugleiðingar um einstakar greinar frumvarpsins og skyld mál.

I KAFLI

1. gr.

Íslenska þjóðkirkjan er sjálfstætt trúfélag á evangelísk-lúterskum grunni.

Það verður að telja nokkuð ljóst að þessi grein er ekki í samræmi við 62. gr. stjórnarskrárinnar. Það er þó nokkur munur á Hinni evangelísku lútersku kirkju, sem skal vera þjóðkirkja og Íslensku þjóðkirkjunni, sjálfstæðu trúfélagi á evangelískum-lúterskum grunni.

Þýðir þetta að verið sé að leggja til breytingar á stjórnarskránni og/eða breytingar á þjóðkirkjunni? Hafa þessar breytingar á þjóðkirkjunni ef til vill þegar farið fram, án þess að þeim sem í henni eru hafi verið skýrt frá því?

Nýlega var t.d. staðfest samkomulag á milli Hinnar evangelísku lútersku kirkju á Íslandi og ensku biskupskirkjunnar um gagnkvæma viðurkenningu þessara kirkjudeilda á prestum og prestverkum. Þetta er athyglisvert þegar haft er í huga að Danir, sem færðu okkur sína eigin lútersku kirkju á silfurfati 1541, ásamt þeim lögum sem til heyra, treysta sér ekki til að staðfesta þetta samkomulag.

Ríkisvaldinu ber að styðja og styrkja þjóðkirkjuna.

Hér hefur orðið "styrkja" verið sett í stað orðsins "vernda", sem er í 62. gr. stjórnarskrárinnar.

Þýðir þetta í raun að ríkisvaldið ætli að hætta að vernda "kirkjuna" en styrkja hana í staðinn? Er hér verið að vísa í fyrstu mgr. 3. gr. frumvarpsins? Vafasamt er að þessi grein standist hina nýsamþykktu 65. grein stjórnarskrárinnar sem hefur að sínu leiti þókað til hliðar 62. greininni sem enda má breyta með lögum.

Skírn í nafni heilagrar þrenningar og skráning í þjóðskrá veitir aðild að þjóðkirkjunni.

Þýðir þetta að þeir sem eru skírðir af þjóðkirkjupresti, en eru ekki skráðir sérstaklega í þjóðskrá séu ekki í þjóðkirkjunni og njóti þar engra réttinda? Eða þýðir þetta að þeir sem eru skráðir í þjóðkirkjuna í þjóðskrá, en hafa ekki tekið skírn njóti engra eða skertra réttinda innan Þjóðkirkjunnar, teljast þeir t.d. "sóknarnenn" samb. 3. mgr. 48. gr.?

Eigi er amast við því að sjálfstætt starfandi trúfélög, né önnur félög, setji sér reglur og takmarkanir vegna inngöngu félagsmanna, þetta mun kaþólska kirkjan t.d. gera og sjálfsgætt fleiri trúfélög. Bent er á að félag sem ganga má í með einfaldri skráningu í þjóðskrá getur varla mismunað meðlimunum með því að krefjast síðan "nýrrar inngöngu" með rétttri skírn, sbr. 3. mgr. 48. gr. til að menn njóti fullra réttinda. Einnig má benda á að 98% barna eru skráð í trúfélag við fæðingu, þar af 90% í þjóðkirkjuna án þess að foreldrarinn ráði þar nokkru um, samb. 5. gr. laga Nr.18 1975. Þjóðkirkjan gæti síðan fengið greitt af skattfé þeirra sem þannig eru skráðir alla ævi þeirra, án þess að þeir nytu þar nokkurra réttinda. Þetta verður allt enn einkennilegra þegar haft er í huga að nær örugglega má fullyrða að yfirgnæfandi fjöldi meðlima þjóðkirkjunnar lætur sér guðfræðilegar eða kirkjupólítískar útskýringar skírnarinnar í léttu rúmi liggja og líta skírnina einfaldlega sem nafngjöf. Þessi skírnarákvæði verðar þó fyrst reglulega aðfinnsluvert ef ríkisvaldið veitir slíku sjálfstætt starfandi trúfélagi æðri stöðu og rýmri fjárhag en öðrum.

Þó ég vilji ekki blanda mér í guðfræðilegar skilgreiningar þjóðkirkjunnar þá mun leika nokkur vafi á að allir prestar leggi sama skilning í skírnina og höfundar frumvarps þessa. Gæti þetta ákvæði valdið ómældum vandræðum, ef t.d. væri efast um "réttmæta skírn" einstakra sóknarnefndarmanna eða presta. Reyndar olli þetta deilum fyrr á öldinni vegna þriggja presta sem þjónað höfðu unitara-söfnuðum í vesturheimi*. Unitarar leggja allt annan skilning í þrenninguna en þjóðkirkjan. Gæti þetta valdið þó nokkrum titringi í þeim söfnuðum þar sem kirkjutækniþegar deilur eru helsta tólmstundagaman manna.

*Sira Friðrik Friðriksson á Húsavík. Sira Þorgeir Jónsson á Eskifirði. Sira Jakop Jónsson í Hallgrímssöfnuði í Reykjavík

II KAFLI

2. gr.

Þjóðkirkjan, einstakar sóknir og stofnanir hennar njóta sjálfstæðrar eignarhelgi.....

Hvernig getur þetta farið saman með 63. gr. frumvarps þessa, þar sem ríkið tekur sér jarðir einstakra sókna, en "bæturnar" ganga til þjóðkirkjunnar í heild.

Þetta ákvæði verður varla skilið öðruvísi en að kirkjan öðlist eignarrétt á þeim launatekjum sem hún eða starfsmenn hennar fá með þessum lögum. Hlýtur slík eign að verða vernduð af 72. gr. stjórnarskrárinnar og verður kirkjan, sem stofnun því ekki svipt þessari eign nema bætur komi fyrir. Tryggingafræðilegur útreikningur slíkra launa, sem hér um ræðir benda til að þessi væntanlega eign kirkjunnar sé yfir 20.000.000.000 króna, eða hátt í 50.000.000 króna á hverja jörð að meðaltali.

3. gr.

Íslenska ríkið greiðir Þjóðkirkjunni árlegt framlag sem miðist við að það nægi til reksturs hennar ásamt öðrum tekjustofnum, lögbundnum sem ólögbundnum.

Hér er verið að skuldbinda ríkissjóð til að standa undir öllum útgjöldum Þjóðkirkjunnar, einni allra trúfélaga, stenst þetta ekki 65. gr. stjórnarskrárinnar. Önnur trúfélög njóta ekki jafnræðis nú þegar, sbr. lög nr. 18, 1931, lög nr. 35 1970, lög nr. 18 1975 I k. 10. gr., lög nr. 3 1981, lög nr. 91 1987, II k. 5. - 7gr. og lög nr. 138, 1993 og hér er líklega ekki allt upp talið, en nú á að bæta gráu ofan á svart og greiða Þjóðkirkjunni þannig að nægi fyrir öllum rekstri hennar, án nokkurra sérstakra takmarkanna og án þess að öðrum trúfélögum sé gert jafnhátt undir höfði. Þetta gengur alls ekki og myndi að öllum líkum ekki þola skoðun Mannréttindadómstóls Evrópu.

Sóknargjöld munu nú nema nær 490 krónum á mánuði á hvern borgara 16 ára og eldri. Kirkjan fær þessi sóknargjöld svikalaust, eftir því sem best verður séð. Það sama á ekki við um önnur löggilt trúfélög og Háskóla Íslands. Þessir aðilar fá tæpar 380 krónur á mánuði á mann, þannig að greiðslan til Þjóðkirkjunnar er 29,8% hærri en til annarra, samb. l. nr. 91 1987 II k. 5. gr. og l. nr. 138 1993 2. gr.

4. gr.

Dóms- og kirkjumálaráðuneytið hefur með höndum tengsl við Þjóðkirkjuna af hálfu ríkisvaldsins að því er varðar fjárlagagerð. Dóms- og kirkjumálaráðuneytið hefur jafnframt yfirumsjón með því að ríkisvaldið veiti Þjóðkirkjunni þann stuðning sem því ber að veita lögum samkvæmt og hefur umsjón með því að Þjóðkirkjan og stofnanir hennar fari að lögum.

Hver á að hafa yfirumsjón með því að ríkisvaldið veiti öðrum trúfélögum þann stuðning sem því ber að veita, ef einhver er. Hér er einu sinni enn brotin jafnræðisreglan.

Fjármunir þeir sem ríkið lætur af hendi rakna til Þjóðkirkjunnar nema á yfirstandandi ári líklega ríflega 1.700.000.000 þegar allt er talið, þetta gera um það bil 800 krónur á mánuði á hvern einstakling, 16 ára eða eldri, sem skráður er í Þjóðkirkjuna. Langeinfaldasta leiðin til að tryggja Þjóðkirkjunni nægilegt fé og gæta um leið jafnréttisreglunar væri að hækka sóknargjöld, í þessa upphæð, hjá öllum skráðum trúfélögum. Þetta myndi hækka útgjöld ríkisins til þessa málaflokks um u.þ.b. 5-6%, frá því sem nú er.

III KAFLI

Ekki þykir við hæfi að gera athugasemdir við 1. - 9. lið þessa kafla, sem fjallar um innviði kirkjunnar, ekki verður þó komist hjá að gera eina athugasemd sem varðar jafnræðisregluna.

44. grein:

Biskupi Íslands er heimilt að samþykkja að prestar séu ráðnir til starfa meðal Íslendinga erlendis.

Í athugasemdum með frumvarpinu er tekið fram að þessi grein eigi sér hliðstæðu í 10. gr. laga Nr. 62 1990. Reyndar segir þar að "*ráðherra sé heimilt, samkvæmt tillögu biskups*".....enda hafa þeir prestar sem ráðnir hafa verið samkvæmt henni hafa fengið laun úr ríkissjóði.

Ekki er getið um það hér hver greiða skuli prestum sem hér ræðir laun. Ef hér er aðeins um það að ræða að samtök Íslendinga erlendis geti ráðið til sín prest og greiði honum laun, en hlutverk biskups sé aðeins "löggilding" þá er engin ástæða til athugasemda.

Ef Þjóðkirkjan stæði jafnfætis öðrum trúfélögum og kysi að greiða slíkum prestum laun af sínum afmörkuðu tekjustofnum, svo sem sóknargjöldum, þá væri heldur ekkert við þetta að athuga. En með vísan í 3. grein frumvarpsins er tilefni til athugasemda, enda sú "hætta" fyrir hendi að laun presta í útlöndum lendi á ríkissjóði hér eftir, sem hingað til, nema nú þarf ekki lengur á ráðherra að halda.

Með tilvísun í 44. grein og 3. grein væri hægt að koma fjölda "óþekkra" presta fyrir víðs vegar um heimsbyggðina, því víða búa Íslendingar, er þessi grein því í raun "veiðileyfi á ríkissjóð".

Íslendingar erlendis greiða ekki skatta til íslenska ríkisins og samkvæmt því fá trúfélög ekki greidd sóknargjöld vegna þeirra. Með samþykkt 44. greinar væri jafnræðisreglan tvíbrotin. Í fyrsta lagi njóta hennar einungis þeir, sem aðhyllast kenningar Þjóðkirkjunnar og í öðru lagi njóta Íslendingar sem búsettir eru erlendis þjónustu kirkjunnar án þess að greiða fyrir það með skattfé sínu svo sem þeir er búsettir eru hérlendis óhjákvæmilega verða að gera.

48. gr.

.....Sóknarmenn eru allir þeir sem lögheimili eiga í sókn, miðað við 1. desember næstliðinn, hafa hlotið skírn og eru skráðir í Þjóðkirkjuna. Um skráningu óskírða í Þjóðkirkjunni fer að öðru leyti eftir ákvörðun laga um trúfélög, nr. 18/1975.

Sóknarmenn eiga rétt á kirkjulegri þjónustu í sókn sinni og bera sameiginlega skyldur eftir því sem nánar er kveðið á um í lögum eða með lögmaetum ákvörðunum.

Þriðja mgr. 48. gr er reyndar samhljóða III k. a, 7 gr. 1. nr. 25 1985 sem fella á niður ef frumvarp þetta nær fram að ganga, hinsvegar er 8. gr. sömu laga, sem fjallar um réttindi sóknarmanna ekki finnanleg í frumvarpi þessu. Ekki er hægt að skilja þetta öðruvísi en svo að þeir sem eru skráðir í Þjóðkirkjuna, en eru ekki eru skírðir, teljist ekki sóknarmenn í skilningi frumvarpsins. Eftir þessu geta þeir ekki notið kirkjulegrar þjónustu, ekki setið í sóknarnefndum, né á kirkjuþingi en ríkið greiðir af skattfé þeirra til kirkjunnar engu að síður. Á móti kemur að þeir bera ekki sameiginlegar skyldur, hverjar sem þær nú eru. Allt þetta verður enn furðulegra þegar haft er í huga að engar slíkar kröfur eru gerðar til presta Þjóðkirkjunnar, eða biskupa, enda ekki hægt um vik þar sem þeir eru opinberir starfsmenn og ekki er gerlegt að krefjast þess að starfsmenn ríkisins tilheyri einhverju sérstökum trúfélagi, með tilvísun í 65. gr. stjórnarskrárinnar, samanb. 5. mgr. 36. gr. frumvarpsins.

Í lögum nr. 18 1975 eru engin sérstök ákvæði um inngöngu óskírðra í Þjóðkirkjuna.

Allt þetta myndi vera í hinu besta lagi ef Þjóðkirkjunni væri skömmtuð sóknargjöld, sem stæðu undir rekstri hennar og launagreiðslum, eins og ætlast er til af öðrum trúfélögum í landinu.

V KAFLI

61. gr.

Ríkið standi skil á launum biskups Íslands, vígslubiskupa, 138 starfandi presta og prófasta Þjóðkirkjunnar og 18 starfsmanna biskupsstofu.

Hér er ríkið að taka á sig launagreiðslur til 159 manna auk eins, sem rennur til kristnisjóðs, samtals 160 ársverk og er kostnaður vegna þessa varlega áætlaður 420.000.000 á ári. Er látið svo heita að þetta sé endurgjald ríkisins vegna þeirra kirkjujarða sem ríkið ætlar sé samkv. 66. grein. Er vandséð að að þetta standist. Meðalverð kirkjujarða er 3.500.000 samkv. upplýsingum biskupsstofu (eins og kemur fram í athugasemdum með frumvarpinu) og þyrfti því tvö þúsund jarðir til að standa undir þessum greiðslum, miðað við 6% ársvexti. Jarðir þær sem hér um ræðir eru hinsvegar varla mikið yfir 400. Jarðeignir þessar standa því varla undir meira en 30-35 ársláunum. Hér er því einu sinni enn ekki tekið tillit til 65. grein stjórnarskrárinnar þar sem einu trúfélagi er hér greinilega gert hærra undir höfði en öllum öðrum. Þótt reiknað væri með þeim jörðum sem ríkið hefur selt síðan 1907, en þær gætu verið milli tvö til þrjú hundruð en þar af hefur andvirði líklega 30 runnið í kristnisjóð, þá stæðu ekki eftir meiri verðmæti en sem svaraði til greiðslu u.þ.b. 60 ársláuna, eða rúmum þriðjungi þess sem áætlað er að greiða undir þessum lið, að óbreyttum meðlimafjölda Þjóðkirkjunnar og því að prestsetrin, sem að líkum eru verðmætustu jarðirnar eru undanskilin í þeim væntanlega samningi sem þetta byggir á.

Við þetta má svo bæta að jafnvel þó Þjóðkirkjan hefði full yfirráð og eignarhald á jörðum þessum, sem efast er um, þá eru þær afhentar á sínum tíma sóknum eða prestaköllum þess eina trúfélags sem hér var löglegt. Eftir að trúfrelsi var leitt hér í lög 1874, eftir meir en 800 ára trúhelsi, hafa um 10% Þjóðarinnar kosið sér annan trúarvettvang. Á því leikur enginn vafi að þessi hópur á sama rétt og Þjóðkirkjumenn, með enn einni tilvísun í 65. grein stjórnarskrárinnar. Nær það einnig til arðsins af kirkjueignunum og þannig "prestlaunanna". Mér telst svo til að í landinu séu nú starfandi 17 trúfélög eða söfnuðir, auk Þjóðkirkjunnar, þannig að 17 "prestlaun" til viðbótar myndu uppfylla jafnræðisregluna, hvað þetta varðar.

.....Fækki skráðum meðlimum Þjóðkirkjunnar um 5.000 miðað við Þjóðskrá í árslok 1996 lækkar tala starfandi presta í 1. mgr. um einn. Sama gildir um frekari fækkun.

.....Fækki prestum um tíu, sbr. það sem greinir í 3. mgr., lækkar tala starfsmanna á biskupsstofu í 1. mgr. um einn. Sama á við um frekari fækkun.

Nú er fækkun meðlima Þjóðkirkjunnar hátt í 2% á ári, eða ríflega 2000 manns. Ef svo fer sem horfir gætu þeir orðið nær engir á þúsund ára afmæli kristni hér á landi en það mun bera upp á árið 2056 samkvæmt heimildum úr Páfagarði. Ef regla sú sem hér ræðir er látin halda sér og meðlimum Þjóðkirkjunnar fækkar um 180.000 fækkar prestum um 36 og starfsmönnum biskupsstofu um 4. Eftir stæðu þá 102 prestar og prófastar, tveir vígslubiskupar og biskup Íslands ásamt 14 starfsmönnum á biskupsstofu og prestum hjá stofnunum og félagasamtökum samkvæmt 43 grein, og erlendis samkvæmt 44 grein. Samtals gerði þetta yfir 120 ársláun, sem ríkissjóður þyrfti að standa skil á þó engir væru meðlimirnir fyrir utan prestana. Hér eru ekki talin prestlaun til kristnisjóðs. Vituð þér enn eða hvat.

Launagreiðslur annarra starfsmanna Þjóðkirkjunnar eru ríkinu óviðkomandi.

Er það nú alveg víst með tilvísun í 3. gr. þessa frumvarps, samanb. einnig umsögn fjármálaráðuneytisins.

Kirkjujarðir og aðrar kirkjueignir sem þeim fylgja, að frátöldum prestsetrum og því sem þeim fylgir, eru eign íslenska ríkisins. Andvirði seldra jarða rennur í ríkisjóð.

Hér er nauðsynlegt að hverfa um þúsund ár aftur í tímann þ.e. fyrir árið 999 þegar trúfrelsi var afnumið, að hluta (þetta var síðan fullkomnað árið 1056, með stofnum kirkjunnar og biskupsstóls). Á gömlum bókum er skýrt frá því að menn hafi gefið jarðir til hofs. Eru öll líkindi á að hin fornu hof með jörðum sínum hafi orðið að kirkjújörðum snemma. Nægir hér að benda á þær jarðir, þar á meðal kirkjujarðir sem heita Hof eða Hofstaðir, munu þær vera nær 36 talsins. Nærtækast er að ætla að þær hofjarðir, sem urðu eign kaþólskra sókna hafi gengið áfram og orðið eign lúterskra sókna þegar frá leið. Eru sumar þessar jarðir væntanlega í flokki þeirra rúmlega 400 "kirkjujarða" sem ríkissjóður ætlar sér með þessum lögum. Nú þegar trúfrelsi hefur aftur verið í lög leitt er það stór spurning hvort ekki eigi að undanskilja þessar hofjarðir í samningnum svo sem ætlunin er að gera með kristfjarjarðir, þær sem ekki hafa nú þegar verið seldar.

Þá er komið að aðalatriðinu, hefur þjóðkirkjan, sem stofnun, eignarhald á þeim jörðum sem hér um ræðir eða eru þær eign hinna dreifðu sókna landsins. Ef sóknirnar eiga ekki jarðirnar þá væri nærtækara að kaþólska kirkjan gerði kröfu til þeirra heldur en sú lútherska og þá ættu Ásatrúarmenn einnig kröfu til að minnsta kosti hluta þessara jarða. Hér er ekki tekin afstaða til klausturjarða þeirra fjölmörgu sem konungur vor af guðs náð tók sér 1542 og síðar, né þeirra eigna sem skilgreindar voru undir kirkjuna með erkibiskups boðskap á þrettánda öld, jafnvel þó menn væru ákveðnir í því að hafa hann að engu.

Nú er það varla í verkahring þeirra sem þetta rita að verja hagsmuni sókna í dreifbýli landsins en það skýtur óneitanlega skökku við að ríkissjóður taki til sín jarðeignir fámennra, og þar af leiðandi tekjulitilla sókna, til að standa undir launagreiðslum til presta fjölmennra sókna í þéttbýli, sem eðli málsins samkvæmt hafa gnægð fjár, en fáar kirkjujarðir. Í greinargerð með frumvarpinu er gengið út frá því að prestembættum í þéttbýli muni fjölga enn á kostnað dreifbýlisins. Þær kirkjujarðir sem fyrir hendi voru í þéttbýli hafa flestar verið seldar, nægir þar að benda á Breiðholt í Reykjavík, sem dæmi. Andvirði seldra jarða var lagt í prestlaunasjóð, en lítið mun fara fyrir þeim fjármunum nú, hafa þeir brunið upp í verðbólgu og gengisfellingum svo sem sparifé almennings. Ef það á að "uppfæra" fjármuni prestlaunasjóðs þannig að hægt sé að greiða þau laun, sem ávöxtun jarðanna 400 stendur ekki undir, ættu þá ekki allir, sem tapað hafa sparifé sínu undanfarin 90 ár, samsvarandi kröfu á ríkisbankana. Hér verður enn einu sinni að vísa í 65. grein stjórnarskrárinnar. Spurningin er sú hvort nokkurri kirkjujörð hafi verið þinglýst á þjóðkirkjuna, nema ef vera skyldi Skálholti, en sú jörð er varla inni í þeim "pakka" sem hér um ræðir.

Höfundar frumvarpsins gera enga tilraun til að skilgreina eða telja upp fjölda jarða þeirra sem hér um ræðir, hvað þá heldur að meta þær til fjár. Ekki er nokkur leið að átta sig á því í texta frumvarpsins hvert samhengi er á milli þess sem ríkið fær og því sem það lætur af hendi, árlega, meðan uppi er Íslands byggð.

Í stjórnarskrá lýðveldisins 72. grein. segir að eignarétturinn sé friðhelgur og að engan megi skylda til að láta af hendi eign sína nema almenningsþörf krefji; þarf til þess lagafyrirmæli, og komi fullt verð fyrir. Í greinargerðinni með frumvarpinu er ítrekað að þjóðkirkjan og stofnanir hennar geti átt eignir sem njóti fullrar verndar 72. greinar stjórnarskrárinnar. Þetta er reyndar í 2. gr. frumvarpsins og þar eru sóknir nefndar sérstaklega. Ef jarðir þær sem hér um ræðir eru í raun eign sóknanna þá er hér verið að gera upptækar eignir þeirra án þess að almenningsþörf krefji, að því að best verður séð, og bæturnar eru, þegar smærri sóknir eiga í hlut, vægast sagt smávægilegar, 6-7 messur á ári (l. nr. 25 1985, 9. gr. D). Önnur þjónusta svo sem; skirn, ferming, gifting, (skilaðarvottorð) og greftrun tekur prestur að sér sem verktaki og fær greitt sérstaklega fyrir.

Ef hof gátu orðið að kaþólskum sóknum og kaþólskar sóknir að lúterskum þá hlýtur að mega halda áfram og gera lúterska sókn að múslimskri eða búddiskri og sömu leiðis að fara í hina áttina og breyta lúterskri sókn aftur í kaþólska eða jafnvel hof. Við þetta allt myndu sóknarmenn missa réttindi sín til "prestlauna" úr sameiginlegum sjóði landsmanna og er þá einu sinni enn komið að 65. grein stjórnarskrárinnar.

Eigi verður komist hjá að nefna eitt atriði sem tengist þessum málum, þó ekki sé það hluti þessa frumvarps. Vegna þeirra, sem kjósa að standa utan allra trúfélaga, greiðir ríkið sóknargjalds-ígildi til Háskóla Íslands og skiptir þá engu hvort þeir sem um ræðir líkar það betur eða verr, þar að auki hafa þeir ekkert um það að segja hvernig Háskólinn ver þessum fjármunum, en það hlýtur að vera lágmarkskrafa. Til að gæta alls jafnræðis þyrfti að heimila stofnun félaga sem hefðu menningar eða líknarmál á stefnuskrá sinni og nýtu sömu réttinda og trúfélög hvað framlögum ríkisins viðkemur.

Niðurstaðan er því að lög þessi standast ekki jafnræðisreglu 65. greinar stjórnarskrárinnar, og mannréttindasáttmála Evrópu í því formi sem þau eru sett fram í frumvarpi þessu og þarfnast róttækrar endurskoðunar þó ekki væri nema til þess að hindra að framkvæmd þeirra yrði kærð til Mannréttindadómstóls Evrópu.